GRAFII NON-STANDARD ÎN PRESĂ. ÎNCERCARE DE TIPOLOGIE

Monica HUȚANU

Ortografia oricărei limbi se întemeiază pe câteva principii esențiale, care se completează şi se susțin reciproc şi prin respectarea cărora e asigurată corectitudinea grafică a unui text. Orice abatere de la norma ortografică, intenționată sau nu, se asociază cu conotații şi reacții sociolingvistice diverse (stigmatizare, delimitare şi diferențiere, apropiere şi integrare, elitism etc.). Pornind de la această premisă, lucrarea de față îşi propune să realizeze o tipologie formală şi funcțională a grafiilor non-standard întâlnite în româna actuală.

Prin grafie non-standard, înțelegem, simplu, orice grafie care se depărtează de la norma ortografică actuală, stabilită şi înregistrată ca atare în *Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*. Nu ne vom opri însă asupra abaterilor cauzate de necunoaşterea normelor elementare şi nu le vom lua în considerare nici pe cele produse prin respingerea declarată şi „încăpățânată" a unor norme grafice relativ recente (folosirea lui *î* în locul lui *â*, a lui *nici unul* în locul lui *niciunul* etc.). De asemenea, nu intră în sfera preocupărilor acestui studiu sistemele solide cu ajutorul cărora se transcriu particularitățile vorbirii non-standard în textele dialectale dedicate publicului larg, cum ar fi, de exemplu, culegerile de literatură dialectală[1]. În schimb, în lucrarea de față vom insista asupra grafiilor non-standard „presărate" în texte scrise în româna standard, explicabile printr-o încălcare deliberată a normelor.

Materialul lingvistic pe care ne-am bazat cercetarea este alcătuit din exemple selectate începând din 2005 din presa actuală (vezi *Surse*). Am analizat aşadar un material excerptat exclusiv din presa scrisă, şi nu şi din alte surse moderne de informare – bloguri, forumuri de discuții, site-uri oficiale, publicații ce apar exclusiv online etc. – şi nici din alte texte, elaborate în situații de comunicare mai relaxate şi cu mai puține scrupule ortografice: SMS-uri, mesaje private, afişe etc. Motivul pentru care ne-am oprit doar asupra grafiilor non-standard ocurente în presă este

[1] Firește, cele trei situații prezentate mai sus se pot încadra şi ele într-o tipologie mai extinsă a grafiilor non-standard, care ar cuprinde şi abaterile neintenționate sau pe cele produse în mod consecvent.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

tocmai *frecvența* unor astfel de forme în publicații care se adresează publicului larg, al căror principal rol e cel de informare şi care se caracterizează (cel puțin teoretic) prin respectarea normelor literare şi prin impunerea unei autocenzuri. Situația stă altfel în alte limbi (precum engleză, germană sau italiană), în care astfel de grafii non-standard sunt foarte rare sau chiar inexistente în textele publicate în presă, tocmai pentru că presa e considerată un spațiu de exprimare rigidă şi clar reglementată: „[...] if we limit ourselves to looking at printed texts we could quickly convince ourselves that a given word is always spelt in exactly the same way. Indeed the world of printed text is set up in such a way as to ensure that this is so: there is a whole police force of editors, sub-editors and proof-readers, drawing authority from dictionaries with almost divine power, and armed with an arsenal of spellcheckers, whose job it is to ensure (if the writer him/herself has failed to do so) that only standard spellings occur in the text”[2]. De aceea, cei care s-au ocupat de grafiile non-standard din engleză sau germană s-au oprit asupra celor ocurente în graffiti[3], reviste cu circulație restrânsă, editate de fanii unui anumit gen muzical[4], forumuri de discuții[5]; prezența unor astfel de grafii în presă constituie aşadar o situație specială, ce merită investigată[6].

Tipologia pe care o propunem se bazează pe distincția inițială[7] dintre (1) forme grafice care redau un anumit tip de rostire, transferând particularități ale limbii vorbite asupra celei scrise, şi (2) forme care

[2] Mark Sebba, *Spelling rebellion*, în Jannis K. Androutsopoulos, Alexandra Georgakopoulou (ed.), *Discourse Constructions of Youth Identities*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2003, p. 153.

[3] Vezi Mark Sebba, *op. cit.*, p. 160-161; Mark Sebba, *Spelling and society. The culture and politics of orthography around the world*, Cambridge University Press, 2007, p. 34-42, 48-49.

[4] Vezi Jannis K. Androutsopoulos, *Non-standard spellings in media texts: The case of German fanzines*, în „Journal of Sociolinguistics”, 2000, nr. 4, p. 514-533.

[5] Vezi Mark Sebba, *Spelling and society. The culture and politics of orthography around the world, ed. cit.*, p. 50-56, pentru un studiu de caz asupra grafiilor non-standard întâlnite pe un grup de site-uri dedicate pesonajului Ali G, jucat de comicul englez Sacha Baron Cohen.

[6] O mențiune specială ar trebui făcută cu privire la „Academia Cațavencu”, publicația din care am extras numeroase grafii care se îndepărtează de la normă. Având un pronunțat caracter satiric, scopul său principal nu este acela de a transmite informații; stilul sobru este, aşadar, înlocuit cu cel ludic, caracterizat prin oralitate şi prin prezența a numeroase jocuri de cuvinte. Deşi ni s-ar putea reproşa că publicația în cauză nu reflectă tendințele reale ale limbii române, din cauza caracterului artificial, „căutat”, intenționat glumeț al textelor publicate, considerăm totuşi că prezența numeroasă a grafiilor non-standard e relevantă pentru clasificarea pe care urmează să o facem.

[7] Vezi Mioara Avram, *Valori stilistice ale elementelor scrierii*, în SCL, L (1999), nr. 2, p. 255; Jannis K. Androutsopoulos, *op. cit.*, p. 514.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

funcționează doar la nivel grafic, în codul scris, fiind perceptibile doar vizual.

În prima clasă, cea care conține grafiile care redau un anumit tip de rostire, încadrăm:

a) **grafiile non-standard care actualizează rostiri în tempo rapid**:

douăj' de: „Ia zi, ai **douăj' de** mii până la pensie să-mi iau şi eu una mică?" (AC, 10-16 octombrie 2007, p. 14)

fin'că: „Sau, dacă vreți, **fin'că** noi *sântem* (s. a.) mai meticuloşi..." (AC, 21-27 noiembrie 2007, p. 5)

opşpe: „Dar, de fapt, ne-o cam meritǎm, că de **opşpe** ani tot am stat cu tururile în două luntri..." (AC, 21-27 noiembrie 2007, p. 8)

b) **grafiile prozodice**[8], prin care se încearcă redarea fidelă a rostirilor afective, caracterizate prin lungirea sunetelor, pronunțarea mai intensă a unor sunete, despărțirea cuvintelor în silabe. La nivel grafic, rostirile afective pot fi reproduse prin repetarea unei litere, prin folosirea punctelor de suspensie pentru a sugera pauze mai lungi între cuvinte sau prin utilizarea unor mărci grafice precum majusculele sau caracterele italice, cu scopul de a marca accentul frastic[9].

„Da' suntem convinşi că o rezolvați până la urmă, cu nişte acatiste la mănăstire şi o audiență la Patriarhie, drum spre care deja aveți **pârtieeeeee**!..." (AC, 21-27 noiembrie 2007, p. 12)

„Răspunsul a fost pe măsura tupeului întrebării: «**Noooooi**..., în Germania..., am învățat că trebuie să ne descurcăm cu ce avem în materie de amenajat drumuri...»" (AC, 5-11 decembrie 2007, p. 9)

„[...] prietenii din ultimele clase de gimnaziu şi din cele de liceu rămân cam principalul anturaj de care o să vă bucurați o **luuuuungă** vreme." (D, 10-16 iunie 2010)

„Mutu, **goool**, **goool** şi cartonaş galben." (RL, 7 martie 2011)

c) **grafiile care redau rostirea unor sigle**, fie formate pe terenul limbii române şi respectând normele de pronunție ale limbii române, fie împrumutate din alte limbi, cu respectarea particularităților de rostire a siglelor în respectivele limbi:

„[...] face note informative despre respectivii judecători, aşa, ca un **oengeu** de monitorizare a presei, fără să le-o ceară nimeni." (G, 19 aprilie 2007)

„Rând pe rând, managerul, **piarul** şi robotul telefonic te refuză." (AC, 9 septembrie 2008)

[8] Cum le numeşte Jannis K. Androutsopoulos, *op. cit.*, p. 521.

[9] Vezi alte exemple de „elemente suprasegmentale ale scrierii propriu-zise" la Mioara Avram, *op. cit.*, p. 259-260.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

Grafiile prezentate mai sus sunt indici de oralitate şi de expresivitate, având rolul de a capta şi de a păstra în scris ceva din „imediatul", din autenticitatea conversațiilor obişnuite, relaxate[10]. În plus, folosirea unor astfel de grafii are şi rolul de a stabili o relație de apropiere, de intimitate, de familiaritate, de complicitate chiar, între jurnalist şi cititor.

Acelaşi rol, de a păstra în scris autenticitatea şi coloratura tipică vorbirii, se întâlneşte şi în următoarele subclase, în care se pot încadra

d) **grafiile care redau defecte de pronunție** (bâlbâiala, rostirea graseiată):

„Nu-n-n-n-n-n-n-n-n-n-n-n-n-n-n-n-n-nu me-rrr-ge-eee computerul g-r-a-t-i-s." (AC, 21-27 noiembrie 2007, p. 6)

„Ohrdin de numihre dat de ministhrul Cultuhrii, Hrăzvan Theodohrescu." (AC, 17-23 august 2005, p. 14)

e) **grafiile care notează rostirea populară sau dialectală**:

„Ruşâni, uăi, Chiuariu, ghini cî eşti tu diştept şi nu mai folosăşti sârma!" (AC, 21-27 noiembrie 2007, p. 7)

„Eu îl prefier pi Michein pientru că iesti un tip cu iexperienți mai mari, iesti mai în vârstă." (G, 4 noiembrie 2008, p. 1)

Tot aici încadrăm şi încercările de redare grafică a formelor pe care le folosesc vorbitorii a căror limbă maternă nu e româna:

maghiară: „Lase, Marko draghe, nu-mi mai tot pupa mâna la mine pentru che am lăsat şi pe voi se luat proțente la Parlament Europian." (AC, 28 noiembrie-4 decembrie 2007, p. 17)

arabă: „Bedrolu sgade, agțiunile sgad, la loto nu gâştigi decât dacă eşti zegurist." (AC, 22 octombrie 2008)

romă: „Iar Hadrian al Rromâniei nu a demisionat pentru că, după cum el hânsuşi declară, «aceasta nu ar rezolva nimic»." (AC, 28 noiembrie-4 decembrie 2007, p. 11)

Spre deosebire de grafiile prezentate sub a), b) şi c), grafiile care redau defecte de pronunție sau care notează rostiri neliterare sau neromâneşti nu sunt neutre din punct de vedere stilistic, ci se bazează pe anumite stereotipuri şi au, în general, conotații negative, de stigmatizare şi ironizare. Uniformizarea şi nivelarea diferențelor diatopice şi diastratice, un apanaj şi o prerogativă a presei scrise, sunt înlocuite aici de prezentarea accentuată, caricaturală a alterității şi a particularităților sale dialectale sau străine.

În ultimul rând, în clasa grafiilor non-standard care redau un anumit tip de rostire se încadrează

[10] Vezi şi Alexandra Jaffe, *Introduction: Non-standard orthography and non-standard speech*, în „Journal of Sociolinguistics", 2000, nr. 4, p. 498.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

f) **grafiile „românizate”**[11], ce încearcă redarea cât mai fidelă a modului în care se pronunță împrumuturile recente, în special cele de origine engleză:

„[...] s-o suni pe soție şi să-i spui că eşti la **timbilding**.” (AC, 20-26 aprilie 2005, p. 21)

„Dacă treceți prin Bucureşti, veniți pe la noi, că vă facem cinste cu un **dubluciz** la McDonald’s.” (AC, 21-27 noiembrie 2007, p. 40)

„Apăsând rotița **mausului**, se poate schimba pe modul de scroll pentru a te mişca în cadrul listelor, slide-urilor sau fotografiilor.” (JN, 4 noiembrie 2008)

Ținând seama de faptul că majoritatea împrumuturilor recente se scriu, astăzi, ca în limba de origine (realitate demonstrabilă statistic şi explicabilă prin caracterul internațional al unor termeni, prin snobismul vorbitorilor, uneori prin dificultăți de adaptare), vom observa, împreună cu Adriana Stoichițoiu Ichim, că scrierea fonetică a unor astfel de termeni „îşi asociază conotații contextuale ironice, peiorative, depreciative”[12]. Credem însă că acestor conotații li se adaugă uneori şi dorința de a marca simbolic, prin grafie, faptul că referenții lexemelor respective le sunt atât de cunoscuți vorbitorilor, încât cuvintele nu mai sunt percepute ca fiind elemente străine[13]. E cazul ultimelor două exemple (*dubluciz*, *maus*), şi mai cu seamă al celui din urmă, care apare într-un enunț ce conține alte două anglicisme, redate de data aceasta ca în limba de origine: *scroll* şi *slide*.

În cea de-a doua clasă pe care o vom supune atenției, cea care conține grafii non-standard ce nu se bazează pe rostire, ci funcționează doar la nivelul codului scris, includem:

a) **grafiile reetimologizate**

O caracteristică a limbii române actuale o constituie predilecția vorbitorilor pentru cuvântul străin în general[14], predilecție care, în special în cazul anglicismelor (dar nu numai), presupune păstrarea formei de

[11] Vezi Adriana Stoichițoiu Ichim, *Observații privind grafia anglicismelor din presa actuală*, în *Studii de gramatică şi de formare a cuvintelor. În memoria Mioarei Avram*. Coordonator: acad. Marius Sala, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2006, p. 408.

[12] Id., *ibid.*, p. 408.

[13] Jannis K. Androutsopoulos, *op. cit.*, p. 525-526 vorbeşte de „a symbolic appropriation of the concept represented by the graphemic unit”.

[14] Acest fenomen a fost observat deja în 1968 de Alexandru Graur, care afirma că „se poate urmări cum se înlocuieşte, rapid, vocabularul tradițional cu unul încărcat de termeni internaționali. Din acest punct de vedere, cel mai însemnat dintre stilurile limbii este cel publicistic”. Vezi Alexandru Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiințifică, 1968, p. 285.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

origine a neologismului, evitarea adaptării sale grafice şi fonetice, deoarece „aceasta pare un semn de incultură, de stâlcire a cuvintelor”[15].

Această atitudine față de împrumuturile recente se traduce printr-o *reactivare a principiului etimologic*, care afectează şi împrumuturile mai vechi (din engleză şi din alte limbi), în ciuda faptului că *Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române* recomandă formele adaptate la particularitățile fonetice şi grafice ale limbii române.

Astfel, se întâlnesc în presa actuală grafii reetimologizate precum

BODYCHECK (forma recomandată de DOOM$_2$: *bodicec*) < engl. *bodycheck*[16]

„Armata dă **bodycheck** campionatului intern.” (C, 20 iunie 2006)

CANNABIS (forma recomandată de DOOM$_2$: *canabis*) < fr., engl. *cannabis*

„Lucrătorii Serviciului de Combatere a Crimei Organizate şi Antidrog Galați au prins în flagrant un tânăr de 25 de ani care vindea mai multe țigări cu **cannabis**.” (JN, 16 aprilie 2005).

CROISSANT (forma recomandată de DOOM$_2$: *croasant*) < fr. *croissant*[17]

„**Croissantele** şi tartinele sunt pline de zahăr şi devin şi mai nesănătoase în combinație cu cafeaua cu lapte.” (G, 1 august 2007)

HARAKIRI (forma recomandată de DOOM$_2$: *harachiri*) < fr. *hara-kiri*

„Să fie gestul de **harakiri** singurul capabil să igienizeze România actuală?” (22, 6-13 mai 2005)

KIMONO (formele recomandate de DOOM$_2$: *chimono* / *chimonou*) < fr. *kimono*

„Randy Taguchi era îmbrăcată într-un **kimono** tradițional japonez, dar traducătoarea ei era în ținută business, europeană.” (RL, 8 iunie 2007).

Grafiile reetimologizate de mai sus sunt, probabil, simțite drept necesare de către jurnalişti, fie pentru că sunt denotative (aşa cum se întâmplă în primele două exemple, care conțin un termen specializat şi unul internațional), fie pentru că sunt utilizate cu intenție evocatoare, de creare a culorii locale sau de trimitere spre realități exterioare culturii şi civilizației româneşti (aşa cum se întâmplă în celelalte exemple

[15] Rodica Zafiu, *Împrumuturile în DOOM-2*, în „România literară”, 2005, nr. 24, disponibil la www.romlit.ro.

[16] Dacă nu se precizează altceva, toate etimologiile au fost preluate din *Micul dicționar academic* (I-IV), Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001-2003, *s. v.*

[17] Cuvântul nu apare în MDA; pentru etimologie, am consultat MDN, *s. v.*

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

menţionate). Grafia etimologică în cazul acestor termeni poate fi considerată chiar „o condiţie a forţei lor de sugestie şi evocare”[18].

Dacă în situaţiile de mai sus, preferinţa pentru grafiile etimologice se poate explica prin apartenenţa termenilor la lexicul specializat sau prin dorinţa de a marca, prin grafie, conotaţiile „străine” ale unor termeni, nu la fel se întâmplă în cazul majorităţii grafiilor reetimologizate întâlnite în presa actuală. Ele se încadrează în ceea ce am putea numi *grafii reetimologizate de lux*, în cazul cărora trimiterea spre etimon e gratuită, nu aduce o semnificaţie suplimentară; grafiile ce respectă etimonul „sunt nemotivate sau posedă motivaţii de tip negativ, precum veleitarismul intelectual şi afectarea, traduse prin snobism lingvistic, insuficienta cunoaştere a resurselor limbii materne, comoditatea sau graba”[19].

În această clasă (a grafiilor reetimologizate de lux) putem încadra termeni precum

CLOCHE (forma recomandată de DOOM$_2$: *cloş*) < fr. *cloche*

„[...] am în faţa ochilor, de pildă, o fată mai plinuţă [...], îmbrăcată într-o fustă **cloche**.” (DV, 13 iunie 2009)

FOYER (forma recomandată de DOOM$_2$: *foaier*) < fr. *foyer*

„La interior, două mari tapiserii au supravieţuit incendiului din anii ‘70 şi pot fi admirate şi acum, în **foyerul** Sălii Mari.” (RL, 23 ianuarie 2008)

OFFSIDE (forma recomandată de DOOM$_2$: *ofsaid*) < engl. *off-side*

„Scăderea cererii şi înăsprirea creditării au lăsat băncile în **offside**.” (RL, 5 iunie 2009)

TURQUOISE (forma recomandată de DOOM$_2$: *turcoaz*) < fr. *turquoise*

„Michelle Obama a ales o rochie simplă, **turquoise**.” (G, 5 noiembrie 2008).

Redarea termenilor de mai sus ca în limba de origine poate fi considerată o dovadă clară de snobism lingvistic şi de afectare, asociate şi cu orgoliul intelectual al cunoscătorului de limbi străine, care vrea să-şi afirme identitatea şi prin selectarea unei forme grafice speciale. Totuşi, nu poate fi trecut cu vederea nici faptul că „majoritatea ştirilor publicate în ziare provin de la agenţiile americane sau britanice care transmit comunicate de presă din întreaga lume; traducerea acestor comunicate de

[18] Adriana Stoichiţoiu-Ichim, *Aspecte ale influenţei engleze în româna actuală*, în *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influenţe, creativitate*, [Bucureşti], Editura All, 2001, p. 97.

[19] Id., *ibid.*, p. 94-95. Autoarea se referă la împrumutarea inutilă a unor cuvinte, dar credem că observaţiile se potrivesc şi în ceea ce priveşte revenirea la o grafie etimologică.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

presă trebuie să se realizeze în timp foarte scurt, ceea ce duce la adoptarea de către traducători şi ziarişti a unor cuvinte, expresii şi construcţii sintactice luate din engleză, contribuind astfel la fixarea acestora în limba comună”[20]. Astfel, cel puţin în cazul anglicismelor, păstrarea formei grafice a etimonului e favorizată, cu siguranţă, de comoditatea sau de lipsa de timp a jurnalistului, care nu verifică termenii în dicţionarele româneşti. E vorba, aşa cum spunea Flora Şuteu, de „greşeli ale crizei de încredere. Forma scrisă a cuvintelor din dicţionarele sau enciclopediile româneşti, ca şi cea din îndreptare, nu este luată în serios şi de aceea nici nu este căutată cu asiduitatea care s-ar impune în condiţiile actualei dezvoltări a ştiinţei şi culturii româneşti”[21].

b) **grafiile pseudoetimologice sau parţial etimologice**

Prestigiul cuvântului străin se manifestă şi în redarea grafică a cuvintelor cu ajutorul unor semne mai puţin caracteristice limbii române sau în scrierea cuvintelor pentru a respecta un etimon de multe ori inexistent sau fals. Ne referim aici la substituirea intenţionată a grafemelor româneşti cu litere şi grupuri de litere omofone, dar care au un puternic caracter străin[22]. În această clasă încadrăm:

(1) **grafiile motivate intratextual**, simple jocuri grafice[23] bazate pe asemănarea formală dintre cuvinte:

„Teroriştii ne **skapă** cu Skype.” (AC, 28 noiembrie-4 decembrie 2007, p. 21)

„Marko Bela a ţinut să **markeze** ideea...” (AC, 15-21 februarie 2006, p. 11)

„După, a urmat Bogdan Ionescu, zis Syda. Să nu cumva să faceţi o confuzie. Nu e nume de boală venerică. E de boală **venerycă**.” (AC, 29 octombrie 2008)

„Răspundeţi-i mai bine că «Don’t check out! **Chocku’** mic!»” (AC, 13-19 aprilie 2005, p. 23)

„Acuma iar fentăm şi intrăm în jumătatea de teren a lu’ Mădă, să vă **coolturizăm** măcar c-un paragraf şi-o foto.” (SC, 8-14 octombrie 2005)[24].

[20] Mihaela Mateescu, *Influenţa engleză asupra limbii spaniole, cu privire specială asupra presei*, în SCL, LIX (2008), nr. 2, p. 432.

[21] Flora Şuteu, *Dificultăţile ortografiei limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1986, p. 10.

[22] Fenomenul se întâlneşte şi în alte limbi. Mark Sebba (*Spelling and society. The culture and politics of orthography around the world*, *ed. cit.*, p. 48) remarcă valoarea simbolică specială care îi este atribuită lui *k* într-o limbă precum spaniola, în care apariţia sa e limitată la cuvintele împrumutate.

[23] Mioara Avram, *op. cit.*, p. 260.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

(2) **grafiile marcate stilistic, care sugerează caracterul străin**

Fenomenul a fost semnalat pentru prima oară de Mioara Avram, care analizează, în mai multe rânduri, procedeul înlocuirii grafemelor româneşti cu grafeme ce au o distribuţie limitată la neologisme. În textele româneşti, folosirea frecventă a semnului grafic *k* în locul lui *c* sugerează apropierea de Rusia a celor despre care se vorbeşte şi, implicit, apropierea de comunism. Cei mai mulţi termeni au ei înşişi aceste conotaţii, dar folosirea unui semn nespecific limbii române (dar specific rusei) amplifică efectul[25]. Comparativ cu începutul anilor ’90, când grafiile non-standard de acest tip erau frecvente în presă, ele sunt astăzi mult mai rare:

„Furia lui Iliescu pe Năstase are, din acest punct de vedere, o explicaţie obiectivă: un partid perfect controlabil nu poate fi, în viziunea **aparatcik-ilor**, decât un partid-sferă.” (RLit, 9 martie 2005)[26].

„Judecătorii-**komisari** şi procurorii stalinişti s-au adaptat rapid noilor vremuri.” (EZ, 9 decembrie 2005).

„Deci, dacă omului simplu mai mult i se ia decât i se dă la pensie, celor care au fost angajaţi ani buni, dovedindu-şi din plin loialitatea faţă de sistemul comunist şi **nomenklatură**, li se pregăteşte o bătrâneţe îndestulătoare.” (RL, 13 mai 2005).

„Presa est-europeană: paşalâc sau **protektorat**?” (EZ, 28 noiembrie 2006).

„A-l readuce pe preşedintele României la măruntul rol de executant al unor **ukazuri** aberante arată orice, în afară de un minim respect pentru acel preşedinte.” (RLit, 18 mai 2005)[27].

O situaţie interesantă o constituie redarea simbolică a noţiunii de „corupţie, hoţie, afaceri ilegale” prin folosirea unui grafem compus specific ortografiei italiene. Trimiterea se face, evident, la mafia italiană:

„[...] pentru unii mumă (a condiţiilor de creditare), pentru cei din afara **Famigliei**, ciumă (a aceloraşi condiţii).” (C, 24 octombrie 2005)

„Micile afaceri şi şmecherii se fac mult mai uşor în spatele cortinei. Dar atunci, noi de ce i-am votat? Sunt consilieri sau **consiglieri**?” (EZ, 10 noiembrie 2005)

(3) **grafiile înnobilate**

---

[24] Acest ultim exemplu nu face referire la propriul text, ci la o rubrică din aceeaşi publicaţie săptămânală, rubrică numită *Coolturisme*, pe care o realizează Mădălina Cocea.

[25] Vezi alte exemple (*proletkultură*, *florikulturi*) la Rodica Zafiu, *Ortografice*, în „România literară”, 1999, nr. 40 şi *Domnul K*, în „România literară”, 2005, nr. 2, amândouă disponibile la www.romlit.ro.

[26] Grafia standard este *aparatcic*. Vezi $DOOM_2$, *s. v.*

[27] Grafia standard este *ucaz*. Vezi $DOOM_2$, *s. v.*

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

Dacă în exemplele de mai sus folosirea semnelor nespecifice limbii române e motivată de dorința de a marca statutul străin al termenilor şi al noțiunilor[28], simbolizând în acelaşi timp apartenența realităților respective la o anumită cultură, în alte situații înlocuirea grafemelor româneşti cu cele străine are doar rolul de a crea un contrast cu efecte comice. Este relevant, credem, faptul că toate contextele găsite de noi în presă care prezintă acest tip de grafie non-standard conțin termeni argotici. Folosirea grafemelor străine poate avea, pe de o parte, rolul de a sugera „statutul «elevat» conferit de un element occidental”[29], dar credem că, în acelaşi timp, are şi rolul de indice de contextualizare, subliniind mai pregnant caracterul de element de argou în sens restrâns.

„Poate că ar fi cazul să se facă şi la noi, totuşi, un circuit de Formula 1, că o să fie distracție **mişteaux**.” (AC, 18-24 mai 2005)

„Lungă lecție de şmen (en français, ***chemainne***) (s. a.) (AC, 6-12 iulie 2005, p. 17)

„[...] cea mai **chmequera** et riche femme [...]” (AC, 6-12 iulie 2005, p. 17)

„Un **şmekeraş** de secretar de stat de la Finanțe [...] a inventat altă formulă.” (AC, 11-17 mai 2005, p. 13)

„**Nashpaturiztul** nostru de serviciu a străbătut deja Ungaria...” (AC, 15 octombrie 2008)

„Manechinele au fost ca de obicei **kaştocare**.” (AC, 11-17 mai 2005, p. 18)

„[...] manifestau pentru nu ştiu ce Tokyo Hotel, o formație de rocăraşi nemți la vreo 16 ani care este, **sanki**, la mare modă.” (AC, 19 decembrie 2007, p. 24)

„Caută ei să aibă acces la cultură sau doar se fandosesc un pic ca să se dea **shukari** la scara blocului?” (SC, 11-17 martie 2006)

* * *

În urma prezentării tipurilor de grafii non-standard întâlnite în presa actuală, se impun câteva observații. Se observă, în primul rând, că atât grafiile care redau particularități de pronunțare, cât şi cele care au doar caracter vizual, fără să implice vreo rostire specială, au valoare expresivă (excepție fac grafiile reetimologizate, în cazul cărora valoarea expresivă e înlocuită de necunoaşterea normelor sau de dorința motivată extralingvistic de a respecta etimonul). În general, grafiile non-standard au conotații negative, peiorative, ironice, deci stilistice, şi afectează mai ales anumite tipuri de lexeme.

[28] Mioara Avram, *op. cit.*, p. 257.

[29] Id., *ibid.*, p. 258. Vezi şi Rodica Zafiu, *„Mitocain” şi „michteaux”*, în „România literară”, 2006, nr. 1, disponibil la www. romlit.ro.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

În al doilea rând, se poate observa că cele mai multe grafii non-standard capătă semnificaţie numai prin comparaţie şi contrast cu grafiile standard[30]. Astfel, grafiile non-standard trebuie să fie suficient de asemănătoare cu cele standard încât să trimită neechivoc spre un anumit termen şi spre un anumit referent, dar, în acelaşi timp, suficient de deviante, astfel încât rolul lor să iasă clar în evidenţă. De aceea, pentu a evita neînţelegerea textului, dar a păstra valoarea stilistică a grafiei, jurnalistul preferă uneori să folosească de două ori acelaşi cuvânt, întâi în forma sa standard şi abia apoi modificat grafic (*veneric*, *consilieri*, *şmen*).

Din acelaşi motiv – necesitatea de a nu împiedica înţelegerea textului scris – numărul de grafii non-standard ocurente într-un text e limitat, ştiut fiind faptul că, dacă numărul elementelor necunoscute sau deviante e prea mare, contextul nu mai este suficient pentru descifrarea mesajului. În plus, un număr prea mare de grafii non-standard în unul şi acelaşi text ar duce la bagatelizarea procedeului, iar efectele asupra cititorului ar fi altele decât cele scontate de jurnalist.

Putem face, în ultimul rând, o remarcă de natură sociolingvistică: unele dintre grafiile non-standard prezentate mai sus, şi în special cele pseudoetimologice, pot fi considerate un mijloc de diferenţiere elitistă. Pentru a descifra o astfel de grafie, cititorul trebuie să recurgă la „enciclopedia” personală, la convenţiile altor ortografii, trebuie să aibă anumite cunoştinţe anterioare, comune însă cu ale celui care scrie articolul. Se creează astfel, cum am mai spus, un soi de complicitate între jurnalist şi cititori[31]. Grafiile non-standard sunt aşadar şi un mijloc de selecţie, chiar şi culturală, a cititorilor, care se găsesc în postura de interpreţi ai unor coduri noi.

SURSE

22 = „22”
AC = „Academia Caţavencu”
C = „Cotidianul”
D = „Dilemateca”
DV = „Dilema veche”
EZ = „Evenimentul zilei”
G = „Gândul”

[30] Vezi Alexandra Jaffe, *op. cit.*, p. 502.

[31] De altfel, conativitatea, adică „orientarea mesajului către destinatar”, „cooptarea acestuia în mesaj ca un veritabil personaj al acestuia” e una dintre funcţiile fundamentale ale presei şi o caracteristică dominantă a discursului publicistic. Vezi Doina Bogdan-Dascălu, *Limbajul publicistic actual. De la perspectiva funcţională la cea funcţionalistă*, Timişoara, Editura Augusta, Artpress, 2006, p. 33-34 şi 55-63.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

JN = „Jurnalul național”
RL = „România liberă”
Rlit = „România literară”
SC = „Suplimentul de cultură”

SIGLE

DOOM$_2$ = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.
MDA = *Micul dicționar academic*, vol. I-IV, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001-2003.
MDN = Marcu, Florin, *Marele dicționar de neologisme*, București, Editura Saeculum, 2000.
SCL = „Studii și cercetări lingvistice”

BIBLIOGRAFIE

Androutsopoulos, Jannis K., *Non-standard spellings in media texts: The case of German fanzines*, în „Journal of Sociolinguistics”, 2000, nr. 4, p. 514-533.
Avram, Mioara, *Valori stilistice ale elementelor scrierii*, în SCL, L (1999), nr. 2, p. 255-265.
Bogdan-Dascălu, Doina, *Limbajul publicistic actual. De la perspectiva funcțională la cea funcționalistă*, Timişoara, Editura Augusta, Artpress, 2006.
Graur, Alexandru, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică, 1968.
Jaffe, Alexandra, *Introduction: Non-standard orthography and non-standard speech*, în „Journal of Sociolinguistics”, 2000, nr. 4, p. 497-513.
Mateescu, Mihaela, *Influența engleză asupra limbii spaniole, cu privire specială asupra presei*, în SCL, LIX (2008), nr. 2, p. 431-440.
Sebba, Mark, *Spelling and society. The culture and politics of orthography around the world*, Cambridge University Press, 2007.
Sebba, Mark, *Spelling rebellion*, în Jannis K. Androutsopoulos, Alexandra Georgakopoulou (ed.), *Discourse Constructions of Youth Identities*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2003, p. 151-172.
Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, în *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, [București], Editura All, 2001, p. 83-117.
Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Observații privind grafia anglicismelor din presa actuală*, în *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor. În memoria Mioarei Avram*. Coordonator: acad. Marius Sala. București, Editura Academiei Române, 2006, p. 398-410.
Șuteu, Flora, *Dificultățile ortografiei limbii române*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)

Zafiu, Rodica, *Domnul K*, în „România literară”, 2005, nr. 2, disponibil la www. romlit.ro
Zafiu, Rodica, *Împrumuturile în DOOM-2*, în „România literară”, 2005, nr. 24, disponibil la www.romlit.ro.
Zafiu, Rodica, *„Mitocain” şi „michteaux”*, în „România literară”, 2006, nr. 1, disponibil la www. romlit.ro.
Zafiu, Rodica, *Ortografice*, în „România literară”, 1999, nr. 40, disponibil la www. romlit.ro.

BDD-V3237 © 2012 Editura Ardealul
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:19 UTC)